

Kvinder, som pillede Muslingerne ud af Skallerne, derpaa til et andet Hold som pillede dem rene for alt Affald («Skæg»).

Naar Muslingerne var vejjet, blev de afkølet i koldt Vand i 20 Minutter. Efter Afkølingen kom de i smaa Tønder og let saltet. Derefter sendtes de til Udlandet. Kogeriet kunde behandle ca. 40 Tons Skaller i Døgnet og blev drevet med 2 Hold Arbejdere, 8 Timer til hvert Hold. Paa hvert Hold var der beskæftiget 90—100 Kvinder, som arbejdede paa Akkord, og hvoraf de mest rappe paa Fingrene kunde tjene indtil 120 Kr. i Ugen. Der var beskæftiget 15 a 16 Mand ved Kogeriet. Affaldet (Skæget) blev kørt til Oliemøllen, hvor det blev lavet til Gødning. De tomme Skaller blev kørt ud i Teglværksgravene. I Efteraaret 1944 standsede Kogeriet.

Atter har der været Hause i Blaamuslingskrabningen i Vadehavet, som der ogsaa var i forrige Verdenskrig. Udelukket er det vel ikke, at der under normale Forhold kunde blive et stabilt Marked for Blaamuslinger som Næringsmiddel, naar de rette Konserveringsmetoder blev indarbejdet.

P. M. Gundersen.

En Smugleraffære.

Tre Strandløbere, Chresten Bertelsen, Mads Pedersen og Mads Kjeldsen, der opererede under Varde Toldsted langs Ho Bugten syd paa til Hjerting

og Strandby, sporede i den lyse Skærsommernat mellem 1. og 2. Juni 1772 et Par mistænkelige Køretøjer paa Vej ind i Landet; antagelig kom de fra Stranden et Sted mellem Strandby og Hjerting. De tre Strandvogtere sætte efter Køretøjerne, som de naaede paa Vejen ud for Nesbjerg Kirke. Da Smuglerne fornam, at de var opdaget, stak de i Rend, bort fra Heste og Vogne, som holdt stille midt paa Vejen, ind over Markerne i vestlig Retning for at naa Dækning i Lunderupgaards Kratskov eller om muligt komme over Gaardens Bro over Varde Aa ind i Vester Herreds vidtløftige Sandegne, hvor de sagtens kunde fjæle sig mellem de hvide Flyvesandsbankers Øde. Om de flygtende Smuglere var to eller tre eller maaske fire i Tal, har aabenbart ikke bekymret de tre Forfølgere i kgl. Majestæts Ærinde saa stærkt, at deres natblændede Øjne ligefremt anstrængte sig for at faa det nøjagtige Antal fastslaaet. Langt mere interesserede var de derimod i, hvad de hver især kunde vente sig i Udbytte af det anstrengende Natterenderi, da de saa Vognen holde stille, og nogle Mænd rende væk. Øjnene var rettet mod Køretøjerne, med den ventende Gevinst, som de pustende naaede og iagttagende gik en Omgang omkring hver af dem. Saa standsede de ved Bagsmækken af den forreste Vogn, løftede Huerne af de svedige Hoveder og tørrede Panderne og Skægget med dem. Mads Kjeldsen kræmtede, idet hans ene Øje lukkedes saa smaat, og den tilsvarende Mundvige drog sig skraat opefter. Nogen reel Tilkendegivelse af hvad han mente dermed, maa han have anset overflødig; han gav kun et Blink med det aabne Øje mod Chresten, der med et Par Grynt med lukket Mund sluttede Kontakt,

idet han kraftigt runslede den ene Aksel, hvorved en rød Rævebælg, han i en Skindrem havde hængende omme paa Ryggen, slyngedes om forpaa, mens den anden Mads flirende og tavs vidnede, at han var med. Af Rævebælgen fremdrog Chresten Bertelsen en langagtig 2 Pots Dunk, som han kærtegnende og med lyttende Øre rystede for at konstatere Højdemaalet i dens Indre. Tolden, en tilskaaret Pind med en graalig Klud omsvøbt, lempe- des af Dunken, Chresten spyttede hjamsk, lagde Munden til og Nakken tilpas tilbage — og slurkede en Gang. Slurken var til hans tørre Hals og gjaldt ikke for mere. Saa slurkede han en Gang til, og den var Belønning og gav Kurage. Han gav Dunken fra sig, og de to Fæller slurkede paa samme Vis som Chresten, hvorefter den atter gemtes ind i Bælgens lune Mørke.

De gav sig i Lag med Undersøgelsen af de to Vogne. Paa den ene var læsset 14 Maatter spunden hollandsk Tobak og en brugelig Flintbøsse, og paa den anden Vogn to Oksehofter fransk Vin. Saa spændte de Hestene fra Vognene, bandt dem ved Tømmerne og lod dem græsse ved Kanten af den natøde Vej. De vilde vente til Dagning for at se, om ikke de rømte Kumpaner skulde indfinde sig, inden de drog af med deres gode Fangst. Imens fandt de sig et lideligt Leje, hvor de delte Dunkens Rest, og siden skiftedes de til at slumre og holde Vagt. Der kom ingen.

Ved Solopgang spændte de saa atter for Vognene og kørte til Hjerting Toldsted med det hele, hvorefter de tog til Varde og aflagde Rapport til Tolderen, der hed Møller, spændt paa om de vilde faa tilkendt Konfiskationsværdien ogsaa af Heste og

Vogne, hvis der altsaa ikke meldte sig nogen Ejer. Meldte Ejeren sig, skulde denne jo bøde baade med Multker, som de vilde faa, med Told, som Kongens Kasse skulde have, medens Auktionsbeløbets Bruttosum vilde være dem sikker, idet Ejeren skulde betale alle med Konfiskationen forbundne Omkostninger.

Tolder Møller blev overvældet af den indbragte Fangst. Han spurgte Rentekammerets danske Kammer om, hvorledes der skulde forholdes, med det indbragte, og fik til Svar, at Tobakken skulde sendes til Tobakshandelens Hovedforpagter i Danmark, Hofagent Borre i København, som derefter vilde godtgøre de tre Opbringere Konfiskationsværdien. Vinen derimod skulde oplægges i Varde i de i Toldrullen bestemte 4 Uger, hvorefter den skulde sælges ved Auktion, medens Flintbøssen kunde sælges under Haanden og afregnes til den kgl. Kasse sammen med Beløbet, der ligeledes ved en afholdt Auktion over Heste og Vogne, maatte indkomme, efter at Told og Bøder af de konfiskerede Varer var fradraget. Hvis Ejeren kom til Stede eller skaffedes til Veje, skulde han godtgøre det eventuelle Overskud af Auktionsbeløbet for Køretøjerne eller i modsat Fald tilskyde det Beløb, der maatte mangle i Ballancen mellem dette Beløb og Omkostningerne. Kunde han ikke betale, saa var Straffen Vand og Brød.

Mulkten for indsmuglet, konfiskeret Tobak var iflg. Frdng. af 31/12 1760 fra 24 Skilling pr. Pd., hvis det ikke drejede sig om over 50 Pd., indtil 100 Pd. var Mulkten 16, indtil 500 Pd. 12 og indtil 1000 Pd. 8 Skilling pr. Pd. Og kunde en fanget Smugler ikke betale sine paalagte Bøder og Told, straffedes

han med Vand og Brød i 14 Døgn, hvis han sattes i Klasse I, medens Klasserne II og III fik 3 Uger og Klasse IV 4 Uger. Straf af Klasse V og VI lønnedes med Rasphus eller Slaveri i henholdsvis 3 og 6 Maaneder. I disse Klasser indlodes kun Smugleraristokrater, der havde præsteret at lande uden om Toldvæsenet med henholdsvis under og over 5000 Pd. Tobak, hvoraf Multken opkrævedes med 200 Rdl., hvis Vægten ikke oversteg de 5000, men 300 Rdl. saafremt Vægtskaalens Lodder viste over 5000 Pd.

Da saaledes ingen Ejermand meldte sig til Heste og Vogne, konfiskeredes Varerne, og disse saavel som Køretøjerne solgtes ved Auktion til Indtægt for Kongens Kasse, der til Gengæld maatte afholde samtlige Omkostninger til Opbringerne, Mulkterne og Tolden. Dette var ikke den ønskeligste Udgang, bedre vilde det være, om Smuglerne kunde findes, for at disse kunde paalægges Omkostningerne. Strandløberne havde derfor ogsaa straks efter den natlige Ekspeditions Tilendebringelse faaet Ordre til at søge opdaget de flygtede »Gærningsmænd«.

Sommeren gik, og hen i September meddelte Tolder Møller i Varde Det danske Kammer i København, at Strandløberne havde opdaget, at Smuglergodsets Ejere skulde være to Mænd i Hage under Silkeborg Amt, (den lille Landsby Hage i Torning Sogn, nu i Viborg Amt) nemlig Peder Byrgesen, Ejer af Vinen, og Hans Hansen, hvem Tobakken tilhørte. Tillige havde de tre Smugleropdagere angivet en Del Personer, som »efter Sigende« havde kørt med Vognene og fulgt dem, hvorfor de maatte kunne give Oplysninger. Kammeret havde derpaa anmodet Tolder Møller om at meddele Amt-

mand Scheel, Silkeborg m. fl. Amter, Beregning over saavel Tolden som Strafbøderne, som det paa-hvilede Ejerne at betale. Amtmanden vilde saa søge i Mindelighed at faa Pengene indkrævet. Hvis de vægrede sig ved at betale eller nægtede at kende noget til Sagen, vilde han foranledige Forhør afholdt, og lade Tingsvidne optage over de opgivne Personer, der skulde have fulgt de opbragte Køretøjer, hvoraf nogle skulde være bosiddende i Lundenæs - Bøvling Amter, (nu Ringkøbing Amt) andre i Koldinghus og Riberhus Amter.

Der indtraadte nu en 8 Maaneders Pause. I Maj 1773 oplyser Tolder Møller, at en af de Personer der fulgte med Smuglervognene, en ung Jøde fra Hamborg, var sidste Efteraar blevet anholdt og fremstillet i Forhør. Han vilde ikke sige Opbringerne sit Navn og heller ikke under Forhøret. Og da der intet Arrestrum fandtes ved Hjerting Toldsted, havde de tre Strandløbere taget ham i deres private Varetægt, men Jøden havde set Lejlighed til at snige sig fra dem, og siden havde ingen set noget til ham. Ogsaa de to Mænd, som skulde have kørt Vognene, var blevet anholdt og forhørt. De var fra Taabel (Vestervig Sogn i Thy) og erklærede, at de ikke kendte noget til den unge Jøde, ud over at han om Natten havde hyret dem til at befordre ham og hans Tøj efter hans nærmere Anvisning. »Tøjet« bestod af Alenvarer og flere Maatter hollandsk spunden Tobak. Det hele var blevet vurderet til 391 Rdl. 20 Sk. Tobakken blev sendt til Hofagent Borre i København og »Tøjet« til Kolding for at sælges ved Auktion.

Angaaende de to af Strandløberne opgivne Ejere af henholdsvis de to Oksehofter Vin og de 14 Maat-

ter Tobak, Peder Byrgesen og Hans Hansen i »Hage« i Silkeborg Amt, oplyste nu Tolder Møller, at denne Lokalitet laa en 12—14 Mil fra Varde, hvorfor han ikke havde kunnet eftergaa Rigtigheden af de tre Strandløberes Udsagn. Amtmand Scheel havde saa forsøgt at bringe Sagen til Ende, men det mislykkedes, fordi baade Peder Byrgesen og Hans Hansen nægtede at have været Ejere af Vinen og Tobakken, som Strandløberne havde villet skyde dem i Skoene, hvorfor de ogsaa nægtede at betale noget som helst i Bøde eller Told. Amtmanden havde derefter ved Forhør og Forsøg paa at erhverve Tingsvidne af en Mand fra Hjortsvang, (Linnerup Sogn i Vrads Herred), ved Navn Anders Jensen, som ifl. de tre Strandløbere skulde have været med Vognene, da de blev opbragt hin Nat ved Næsbjerg Kirke. Han skulde have tjent hos Hans Hansen i Have. Men denne Mand havde ikke kunnet findes. I Hjortsvang boede han ikke og Hans Hansen havde ikke haft nogen i Tjeneste af det opgivne Navn, som boede i Hjortsvang.

Ejheller en Gennemgang af Tyrsting — Vrads Justitsprotokol, havde givet Oplysning, hvorfor Strandløberne var paalagt at skaffe paalideligere Underretning til Opklaring. Over for Stiftamtmand Levetzou, Ribe Stiftamt, havde de kort efter Nytaar 1773 erklæret, at de var ude af Stand til at skaffe videre Oplysninger.

Det danske Kammer henvendte sig derefter til Rigets Kammeradvokat Bang, satte ham ind i Sagen, hvorunder det oplyses, at af de konfiskerede Varer, som Tolder Møller havde faaet Ordre til at oversende til København, manglede der ved Ankomsten 23 Stk. Olmerdug, der var stjaalet ud af

Pakkerne. Desuden manglede en Overdyne, to Puder, en Bolster-Underdyne og dito Pude samt noget blaat og hvidt Kattun. I Stedet fandtes indlagt et Stk. grønt Markai, 30 Al, som ikke fandtes anført i den Specifikation, der medfulgte Varerne. De i Jylland ved Auktion solgte konfiskerede Varer m. v. havde indbragt 352 Rdl. 65 Sk. Og da Stiftamtmand Levetzou havde meddelt, at Gerningsmændene ikke har været til at opdage, saa anmodes Kammeradvokaten om, efter at have gaaet Sagen, der medsendtes, igennem, at meddele hvad han videre kunde tænke sig at foretage i Sagen.

Kammeradvokat Bang ønskede en Udtalelse af Stiftamtmand Levetzou om, hvorvidt de tre Strandløbere var tilforladelige i deres Tjeneste, til Vurdering af, om deres Udsagn under Forhørene af forskellige anholdte Personer kunde antages at staa til Troende. Det danske Kammer fandt desuden Anledning til at anmode Levetzou om at lade de tjenstivrige Strandløbere tydeligt betyde, at de ved deres Aktivitet overfor Land- og Forprang havde at holde sig Forordningen 25/8 1741 efterrettelig, og — naar de under deres Strandopsigt under Varde Tolddistrikt maatte træffe paa Varer, som ifl. Tolldrullen skulde være ledsaget af Told- eller Passerseddel, saa kunde de uden videre anholde disse Varer til Konfiskation, hvis Føreren af Varerne ikke kunde fremvise en saadan Seddel. Og angaaende den eventuelle Assistance, de behøvede ved Anholdelse og Konfiskation, da kunde de læse derom i deres Instruks eller anmode Tolder Møller om at forklare dem derom.

Stiftamtmand Levetzou lod atter — det var Juleaftensdag — de tre Strandmænd kalde for sig, for-

hørte dem nøje, om de ikke kunde give bedre Oplysning til Sagens mulige Opklaring, og da de benægtede dette, fik de en ordentlig Overhaling, fordi de havde løbet med den Sladder, som Folk havde bildt dem ind, hvorved de tillige havde løbet om Hjørnet med saavel deres Foresatte, Tolder Møller, som Øvrigheden i flere Amter. Dermed fik de Lov at løbe.

Og selve Sagens Opklaring løb ud i Sandet ved Stranden — med de tre Strandløbere.

Natten mellem 8. og 9. November 1772 tog de samme tre Strandløbere i Øse By en Smuglerkaravane, bestaaende af tre Vogne, hvorpaa var læsset 5 Fustager og 5 Maatter hollandsk Tobak, som de antog at være Kontrebande, altsaa indsmuglede Varer, hvilket sikkert ogsaa var rigtigt. Da de vilde anholde Karavanen, kom det til baade Skænderi og Haandgribeligheder. Derved vækkedes Folk i Gaarde og Huse, Karlfolkene kom ud, Lysene tændtes bag Ruderne, hvorfra Kvindfolks Ansigter nysgerigt keg ud i Mørket. Der blev et større Opløb ude paa Vejen, Raab og Hyl og Forbandelser. Derved lykkedes det en af Vognene at smutte bort med sine to Fustager, medens de to andre efter Bataljen blev kørt til Hjerting Toldsted af de sejrende Strandløbere, hvor de blev forseget og lukket i Hus under Laas. Ingen af Folkene, der fulgte med Godset, var det lykkedes at anholde. Den følgende Nat skete der imidlertid Indbrud i Rummet, hvori det anholdte Gods samt Heste og Vogne var laaset inde, og da Morgenen gryede, stod dets Porte paa vid Gab, saa enhver kunde overbevise sig om, at der var Tomhed inden Døre.

Sagen blev anmeldt for Det danske Kammer, den kgl. Kammeradvokat Bang blev sat ind paa Opklaringen for, som det hedder i Kammerets Korrespondanceprotokol: »til de Skyldiges fortjente Afstraffelse og Kongens Kasses uforgribelige Tarv«.

Og mere blev det heller ikke til. Skønt de tre ved denne Lejlighed ikke løb med Sladder.

Anth. Fuglsang.

Fra Hoveritidens sidste Aaringer.

En gemen Soldat ved Navn Peder Jensen, hjemmehørende under Lunderup Gods i Skonager, Næsbjerg Sogn, klagede i 1772 over, at hans Husbond, Andr. Charles Teilmann til Endrupholm og Nørholm, havde ladet hans Svoger, Jes Christensen, sætte ud af et Fæstehus, og det uden Lov og Dom, endda Svogeren havde Kone og seks smaa Børn. Teilmann havde efter Udsættelsen solgt Ejendommen, der efter Hartkornet var en lille Gaard, med Bohave og Besætning, og Jorden lod han henlægge til to andre smaa Fæstegaarde, for at ophjælpe deres ringe Næring. Klageren, Peder Jensen, indrømmede dog, at Svogeren skyldte Godsejeren 25 Rdl., som han ikke evnede at betale, og — hvad der var værre — Svogeren skyldte Peder selv og en Bror Henrik 34 Rdl. 73 Sk., et Laan, som de to Brødre ikke kunde vente at faa en eneste Skilling af betalt tilbage. Med denne Begrundelse ansøgte han derfor nu Det danske Kammer, som Rentekammeret nu